

Riigikogu põhiseaduskomisjon

pohiseaduskomisjon@riigikogu.ee

Meie: 15.11.2013 nr 17 (1)

Eelnõu 439 SE, erakondade riigieelarvelisest rahastamisest

Lugupeetav põhiseaduskomisjon

Et Rahvakogu olulisemad erakonnaseaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise eelnõus seni kajastamata teemakohased ettepanekud said sisuliselt eelmisel nädalal uuesti esitatud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna ning Andres Herkeli ja Juku-Kalle Raidi poolt, ei hakanud me neid omalt poolt üle kordama. Kinnitan vaid, et Rahvakogu vabühenduste-poolsed korraldajad ei ole vahepeal meelt muutnud. Arvame jätkuvalt, et need, erinevate ekspertide ja asjahuviliste koostöös sündinud ning 6. aprilli arutelupäeval poolt- ja vastuargumentide vaagimise järel toetuse saanud ettepanekud on mõistlikud ja põhjendatud ning soovitame seepärast need eelnõusse sisse viia.

Põhjendatuse teema ongi see, mille pärast kirjutan, ning seda eelkõige seoses erakondade riigieelarvelise rahastamise küsimusega.

Olen päri, et praegusega võrreldes astub eelnõu tubli sammu õiges suunas, arvestades seejuures mitmeid Rahvakogust tulnud ettepanekuid – kui ka mitte täht-tähelt, siis vähemalt nende mõtet. Ka erakondade riigieelarvelise rahastamise korra muutmise praegune plaan suurendaks valimiskünnise alla jäänud parteide rahastamist parlamenti pääsenute arvelt, mis on põhimõttena kiiduväärne, pidades silmas poliitilise mitmekesisuse toetamist.

Just poliitilise konkurentsi mitmekesisuse ja elavuse suurendamise ja hoidmise vajadus oli mäletatavasti üks eesmärkidest, milles läinud aasta 21. novembril Kadrioru jääkeldris toimunud koosolekul kokku leppisime. Nii sellel koosolekul kui ka sealt alanud Rahvakogu ettevalmistamises ja läbiviimises osalesid kõik parlamendierakonnad, sh mitmed põhiseaduskomisjoni liikmed.

Riigieelarveline toetus erakondadele on siinkohal kahtlemata üks võtmetähtsusega teemasid, võttes arvesse, et see moodustab valdava osa parlamendiparteide sissetulekutest. Rahvakogu arutelupäeval sai selgelt suurima, 88% osalenute toetuse ettepanek jagada riigieelarveline toetus erakondadele kaheks: pool jaotatakse kõigi Riigikokku pääsenud parteide vahel võrdselt ning pool kõigi valimistel osalenud nimekirjade vahel vastavalt saadud häältele. Väikeste, mõtet mitte muutmata erinevustega esitasid sama idee parandusettepanekuna eelnõule eelmisel nädalal nii SDE kui ka Herkel ja Raid.

Võrreldes Rahvakogu arutelupäeval toetatud varianti praeguses eelnõus sisalduvaga, on esimene selgelt eesmärgipärasem. Esiteks väheneksid selle versiooni puhul vahed parlamendierakondade riigipoolse rahastamisega. See oleks mõistlik, sest eeldame ju kõigilt neilt selle raha eest samu tegevusi: suhtlemist valijatega, plaanitavate poliitiliste tutvustamist, Riigikogu tööks vajaliku sisendi ja tagasiside kogumist jne. 10-liikmeline fraktsioon ei pea selliseid tegevusi tegema kolm korda vähem kui 30-liikmeline, pigem vastupidi.

Teiseks vähendaks Rahvakogu pakutud variant praeguses eelnõus sisalduvaga võrreldes enam vahesid parlamendi- ja parlamendiväliste parteide rahastamisega. Näiteks 2011. aasta Riigikogu valimistel esimesena välja jäänud roheliste kogutud häälte arv oli 13% valimised võitnud Reformierakonna häälte arvust. Praegu moodustab roheliste riigieelarveline toetus 0,5% Reformierakonna omast, teie eelnõu järgi hakkaks see olema 3,4%, Rahvakogus toetatud variandi järgi aga 7,1%.

Kui Rahvakogus eelistatud variandi puhul kasvab riigipoolne rahaline toetus erakonnale sujuvalt vastavuses saadud häältega valimistel, siis praegune eelnõu on ses osas ebaloozilisem. Millega seletada, et 3,9% valijate toetus on teie plaani järgi rahas väärt 60 000 eurot, aga 4% (ehk vaid mõnesaja hääle võrra suurem) toetus 100 000 eurot?

Need argumendid räägiksid pigem Rahvakogus toetatud kui praeguses eelnõus sisalduva variandi kasuks. Pole põhjust kahelda Rait Maruste sõnades 24. oktoobri istungil, et "kõik ettepanekud leidsid tähelepanu ja kaaluti põhjalikult läbi". Samuti olen nii ma kui ka teised Rahvakogu korraldajad kaugel meile mõnikord omistatavast arvamusest, nagu peaks parlament kõik asjad täpselt nii tegema, nagu Rahvakogul osalejad leidsid. On vägagi võimalik, et põhiseaduskomisjon tuleb omalt poolt välja paremate ettepanekutega, küll aga pole avalikkusel praegu mingit võimalust tutvuda argumentidega, millest lähtudes komisjon Rahvakogu pakutud variandi tagasi lükkas ning enda oma paremaks pidas. Küsisin selle kohta 8. oktoobril toimunud seminaril, kuid vastuseks kuulsin vaid, et selline oli fraktsioonide vahel saavutatud kokkulepe. Sisuliselt sama ütles Rait Maruste 24. oktoobril: "Teha saab ainult seda, milles on kokku lepitud". See ei anna aga vastust, miks nii kokku lepitati.

Leian, et selles küsimuses on tehtavate valikute avalik põhjendamine seda olulisem, et otsustades sisuliselt omaenda ja oma poliitiliste konkurentide rahastamise üle, on siin tegu teravamalt huvide konfliktiga võimalusega, kus ei pruugi toimida ka tavapärase opositsiooni kontroll võimuerakondade üle.

Seega pean tähtsaks, et põhiseaduskomisjon põhjendaks, miks eelistab oma pakutud varianti erakondade riigieelarveliseks rahastamiseks Rahvakogus pakutule, ning kui selliseid argumente ei ole, siis toetataks vastavaid eelnõule esitatud muudatusettepanekuid.

Heade soovidega

Urmo Kübar

Vabähenduste liidu EMSL töötaja ning üks Rahvakogu korraldajatest